

LIMFJORDSRÅDETS ÅRSBERETNING 2017

– Status for vandplansarbejdet i oplandet til Limfjorden

Miljømærket for
ansvarligt skovbrug

KONTAKT

Limfjordsrådets Sekretariat
Aalborg Kommune
Miljø- og energiforvaltningen
Stigsborg Brygge 5
9400 Nørresundby

Tlf.: 9931 2000
Fax: 9931 2009
Web: www.limfjordsraadet.dk
Mail: limfjordsraadet@aalborg.dk

Limfjordsrådet

INDHOLD

Om Limfjordsrådet	5
Vådområder	7
Fosforådale	9
Lavbund	10
Vandløbsindsatser	13
Restaureringer	14
Spærringer	18
Rørlægninger	21
Vandplansarbejdet – for både mennesker og natur	22
Stenrev	24
Det sker der også!	26

KOLOFON

Årsrapport: Status for Limfjordsrådets arbejde 2017

Udgivet af: Limfjordsrådet

Udgivet: Januar 2018

Forsidefoto: Henrik Rosenskjold - Limfjorden ved Halkær Bredning

Antal tryk: 150 eksemplarer

Trykkeri: Vesterkopi A/S

”DET ER LIMFJORDSRÅDETS FORMÅL,
AT UNDERSTØTTE FORBEDRINGER AF
LIMFJORDENS MILJØTILSTAND”

Foto: Undervandsfoto fra Limfjorden

Figur 1: Oplandet til Limfjorden med de 18 Limfjordskommuner. Ti af disse har opland direkte til Fjorden.

OM LIMFJORDSRÅDET

Oplandet til Limfjorden dækker ca. 1/6 af Danmarks areal og har ca. 1/10 af Danmarks befolkning. Der er 18 kommuner med opland til Limfjorden. Limfjordsrådet blev dannet i 2007 som et kommunalt politisk forum for samarbejde mellem Limfjordskommunerne.

Limfjordsrådets formål

Rådets formål er at understøtte forbedringer af Limfjordens miljø- og naturtilstand, herunder specielt varetagelsen af de kommunale opgaver i forbindelse med koordinering og implementering af vandplanerne.

Dialog er vigtig!

Limfjordsrådet har løbende engageret sig i dialogen med staten om behovet for forbedringer i relation til vandplanprocessen. Der skal være fællesskab om fakta og forståelse af data og overvågning, og der skal flere godkendte virkemidler i spil.

Indeværende beretning beskriver status for implementeringen af vandplanindsat-

serne i oplandet til Limfjorden. På land gennemføres indsatser, der skal reducere udledningen af kvælstof og fosfor til vandmiljøet samt indsatser der skal begrænse udledningen af drivhusgasser. I en lang række vandløb forbedres de fysiske forhold og spærringer for fisk og anden fauna fjernes. Ude i fjorden afprøves nye marine virkemidler, mhp. at afklare om f.eks. stenrev kan fjerne kvælstof. Miljømål og indsatser i Limfjorden og dens opland er beskrevet nærmere i den vedtagne vandområdeplan med tilhørende MiljøGis-kort:

<http://mst.dk/media/122170/revideret-jylland-fyn-d-28062016.pdf>

<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=vandrammedirektiv2-2016>

Vedrørende status for indsatsen omkring spildevand og dambrug samt sørestaureeringer henvises til de enkelte kommuner og deres hjemmesider.

VÅDOMRÅDER

Formålet med vådområdeindsatsen er at reducere udvaskningen af kvælstof til fjorden og dermed sikre at miljømålet kan opfyldes. En tredjedel af den samlede nationale vådområdeindsats er lokaliseret i oplandet til Limfjorden. Indsatsen koordineres i Limfjordsrådets vandoplandsstyregruppe.

Vådområder har vist sig at være attraktive for lodsejerne, der opnår fordele som:

- Samling af jorden omkring ejendommen.
- "Træls" jord kan afhændes
- Mark og matrikelskel kan placeres mere hensigtsmæssigt
- Herlighedsværdier øges
- Bedre jagtmuligheder/-indtægter

Første planperiode (2009-2015)

Den kommunale vådområdeindsats har, takket være et stort engagement fra kommuner og lodsejerne, kørt godt i oplandet til Limfjorden. Ni kommunale vådområdeprojekter er nu realiseret,

svarende til en reduktion til fjorden på 92 tons kvælstof/år. Yderligere 15 projekter er under realisering, svarende til en reduktion til fjorden på yderligere 168 tons kvælstof/år.

Anden planperiode (2015-2021)

I oplandet til Limfjorden samarbejder Limfjordsrådet med Landboforeninger og oplandskonsulenter om at finde de bedst egnede placeringer til nye vådområder.

Et stort projekt (400 ha.) er under realisering og forventes at reducere kvælstoftilførslen til Skive Fjord med 40,9 tons kvælstof/år. Yderligere tyve projekter har fået tilsagn til forundersøgelse. Disse projekter (2.154 ha.) forventes tilsammen at reducere kvælstoftilførslen til Limfjorden med 211 tons/år.

Det samlede mål for vådområdeindsatsen i anden planperiode er at reducere kvælstoftilførslen til Limfjorden med 361 tons kvælstof/år. Realiseringen af projekterne skal være påbegyndt inden udgangen af 2021.

Billedet viser et nyt vådområde ved Fiskbæk Å i Viborg Kommune. Etableret sommer 2017.

Figur 2: Vådområdeindsatsen er jævnt fordelt i 11 kommuner med opland til Limfjorden.

FOSFORINDSATSEN HAR VÆRET UDFORDRET I FØRSTE PLANPERIODE, MEN RAMMEBETINGELSERNE ER I ANDEN PLANPERIODE FORBEDRET MED BL.A. FLERE MIDLER AFSAT TIL PROJEKTERNE.

FOSFORÅDALE

Formålet med fosforådale er at aflejre partikelbundet fosfor umiddelbart opstrøms belastede søer. Teknisk gøres dette ved at ændre vandløbet, så der ved store vandføringer kommer midlertidige oversvømmelser af vandløbsnære arealer. Den tætte kontakt mellem vandløb og omgivelser giver også store vandløbsforbedringer.

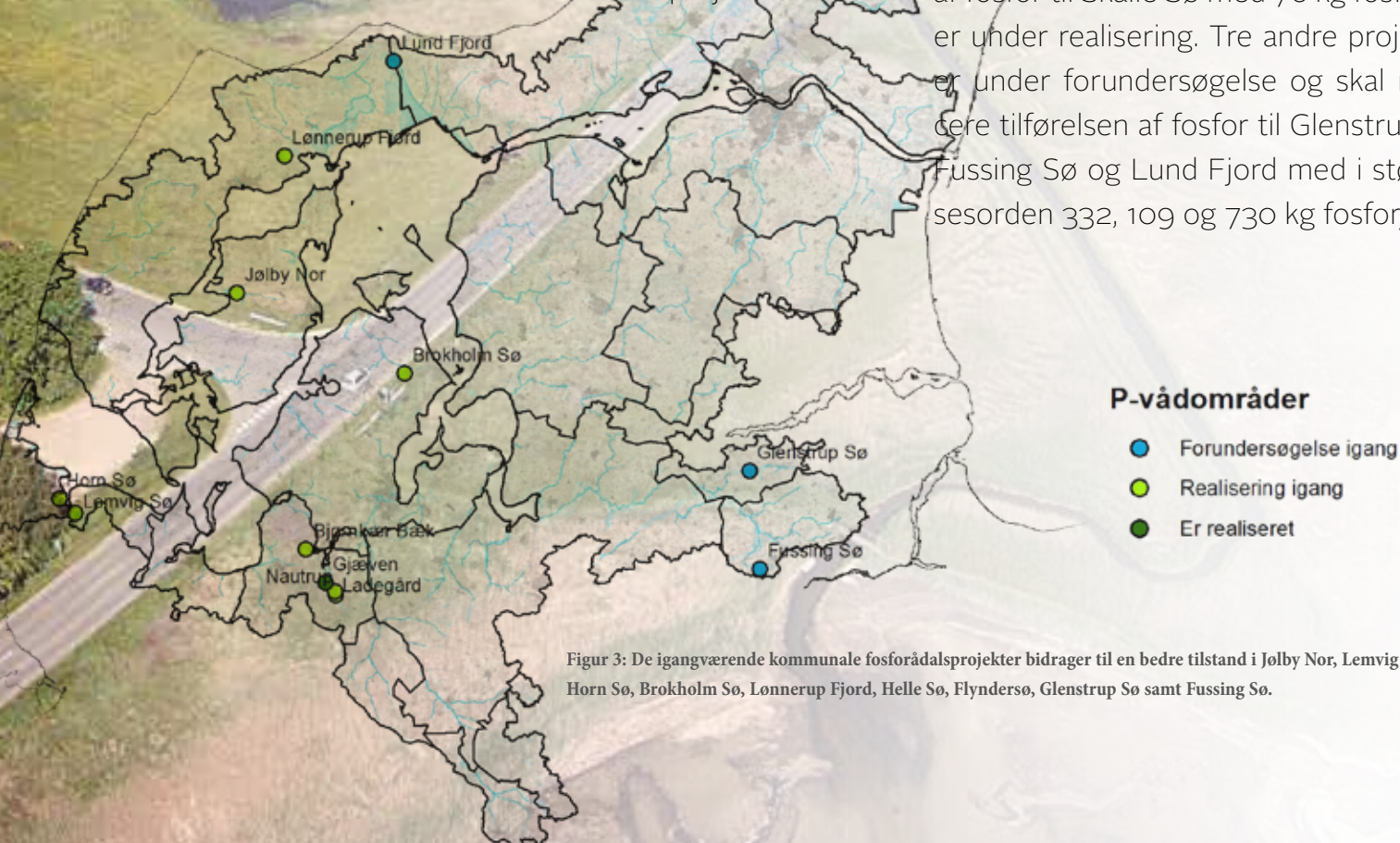
Indsatsen med etablering af fosforådale har været udfordret i første planperiode, men rammebetingelserne er i anden planperiode (2015-2021) forbedret med bl.a. flere midler afsat til projekterne.

Første planperiode (2009-2015)

I første planperiode er ét projekt realiseret i Holstebro Kommune. Dette bidrager med en fosfor reduktion til Helle Sø på 116 kg/år. Yderligere syv projekter er under realisering og vil reducere tilførelsen af fosfor til Horn Sø, Lemvig Sø, Brokholm Sø, Jølby Nor, Lønnerup Fjord samt Flyndersø.

Anden planperiode (2015-2021)

Indsatsbehovet i anden planperiode er i oplandet til Limfjorden på 1.720 kg fosfor/år. Et projekt der reducerer tilførelsen af fosfor til Skalle Sø med 76 kg fosfor/år er under realisering. Tre andre projekter er under forundersøgelse og skal reducere tilførelsen af fosfor til Glenstrup Sø, Fussing Sø og Lund Fjord med i størrelsesorden 332, 109 og 730 kg fosfor/år.

Figur 3: De igangværende kommunale fosforådalprojekter bidrager til en bedre tilstand i Jølby Nor, Lemvig Sø, Horn Sø, Brokholm Sø, Lønnerup Fjord, Helle Sø, Flyndersø, Glenstrup Sø samt Fussing Sø.

LAVBUND

Formålet med lavbundsprojekterne er at reducere udledningen af drivhusgasser og genskabe eller forbedre natur. Projekterne gennemføres på kulstofrige lavbundsjorder. Klimaeffekten opstår ved en vandstandshævning, der giver iltfrie forhold og derved en langsommere nedbrydning af jordens kulstofindhold.

Bonuseffekt på næringsstoffer

Ud over klimaeffekten forventes ekstenivering at fremme naturen, ligesom der vil ske en reduktion i udvaskningen af næringsstoffer. I Vandområdeplan 2015-2021 forventes lavbundsjorderne således at bidrage med en reduktion af udvaskningen på 35,8 ton kvælstof/år til Limfjorden.

13 kommunale projekter

Både kommuner og de lokale enheder af Naturstyrelsen kan søge om midler til forundersøgelse og gennemførelse af lavbundsprojekter. Kommunerne i oplandet til Limfjorden er i gang med at realisere to projekter, mens yderligere 11 projekter er ved at blive forundersøgt. Samlet dækker disse projektområder 1.203 ha.

Figur 4: Igangværende kommunale lavbundsprojekter bidrager både til klima- og næringsstofindsatsen.

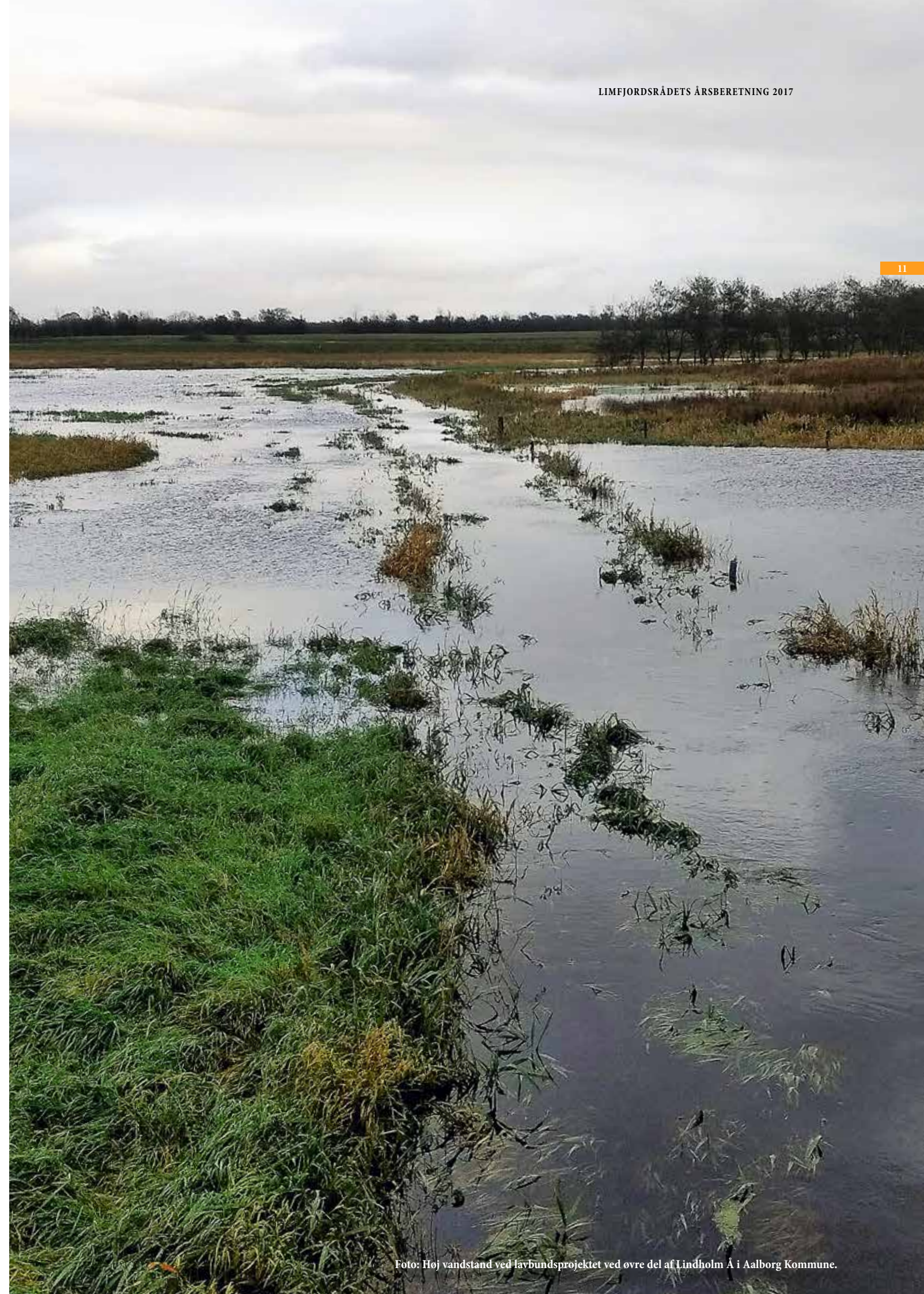

Foto: Høj vandstand ved lavbundsprojektet ved øvre del af Lindholm Å i Aalborg Kommune.

VANDLØBSINDSATSER

I oplandet til Limfjorden findes ca. 2.900 km ud af Danmarks i alt ca. 22.000 km målsatte vandløb. Hovedparten af vandløbene har miljømålet god økologisk tilstand. Den specifikke målsætning for vandløbene fremgår af Vandområdeplan 2015-2021.

Spærringer og rørlægninger i vandløb hindrer fisk og smådyrs frie vandring i vandløbene, ligesom de fysiske forhold i vandløbet påvirkes negativt heraf. Spærringer og rørlægninger forringer således faunaens livsvilkår og kan derfor gøre det svært for faunaen at opretholde naturlige bestande. For at opnå god økologisk tilstand i vandløbene angiver vandområdeplanen derfor et indsatsprogram for de enkelte vandløb. Indsatsprogrammet for vandløbsrestaureringer i vandområdeplanen tager i høj grad udgangspunkt i kommunernes og vandrådets forslag til indsatser fra 2014. Indsatsen kan f.eks. bestå i at fjerne en spærring eller rørlægning, lægge grus ud eller genslynge vandløbet. Vandløbsrestaureringer forbedrer de fysiske forhold i vandløbet, så bl.a. ørreder får bedre gydemuligheder, flere

rentvandsdyr kan leve, og vandet bliver bedre iltet med en forbedret vandkvalitet til følge.

Dataudtrækket til opgørelsen er lavet inden d. 19 december 2017, hvor bilag til bekendtgørelsen om indsatsprogrammer (tabel 1 i bilag 1 i bekendtgørelse nr. 795 af 24. juni 2016) blev justeret. Det faktiske indsatsprogram kan derfor afvige fra det viste.

Opgørelsen viser indsatsernes status i december 2017. Status angiver, hvor langt i processen indsatsen er. Kategorien "Andet" kan dække over, at status ikke er udfyldt af kommunen, at der er givet afslag på ansøgningen pga. manglende omkostningseffektivitet eller, at status for indsatsen ikke passer ind i de angivne kategorier.

RESTAURERINGER

Hvert vandområde kan have flere typer af indsatser. I opgørelsen herunder har hvert vandområde dog kun fået tilknyttet én indsats, så længden af vandløbsstrækningen ikke tælles dobbelt. En genslyngning kan også omfatte træplantning, udlægning af grus eller andet. Inden for vandløbsrestaurering anvendes der i oplandet til Limfjorden flere virkemidler, der alle bidrager til målopfyldelse:

- Udlægning af groft materiale forventes at bidrage til målopfyldelse ved 319 km vandløb.
- Udlægning af groft materiale med træplantning forventes at bidrage til målopfyldelse ved 39 km vandløb.
- Etablering af træer forventes at bidrage til målopfyldelse ved 18 km vandløb.
- Genslyngning forventes at bidrage til målopfyldelse ved 98 km vandløb.
- Udskiftning af bundmateriale forventes at bidrage til målopfyldelse ved 4 km vandløb.
- Etablering af sandfang forventes at bidrage til målopfyldelse ved 23 km vandløb.

Status for vandløbsrestaureringer	Antal 2016	Antal 2017	Km 2016	Km 2017
Ikke igangsat	92	64	40	248
Forundersøgelse i gang	8	20	44	107
Forundersøgelse færdig	55	32	158	107
Under realisering	19	16	54	75
Realisering	17	11	26	41
Andet	4	19	28	75
Opgivet	2	1	6	5
I alt	197*	163	719*	658

* Grundet ændringer i opgørelsesmetoden kan status fra 2016 ikke sammenlignes med status fra 2017.

Figur 5: Status for vandløbsrestaureringer i oplandet til Limfjorden.

Strækningsbaserede restaureringer

- Ikke udfyldt
- Ikke søgt forundersøgelse
- Forundersøgelse i gang
- Forundersøgelse færdig
- Realisering ansøgt eller realisering i gang
- Er realiseret
- Opgivne projekter
- Søgt, men givet afslag pga. manglende omkostningseffektivitet
- Andet

Foto: Bæklampretter er flyttet ind i Lemb-Ørum Bæk i Brønderslev Kommune kort tid efter udlægning af grus.

LIMFJORDSRÅDET ARBEJDER FOR EN REN OG BÆREDYGTIG LIMFJORD

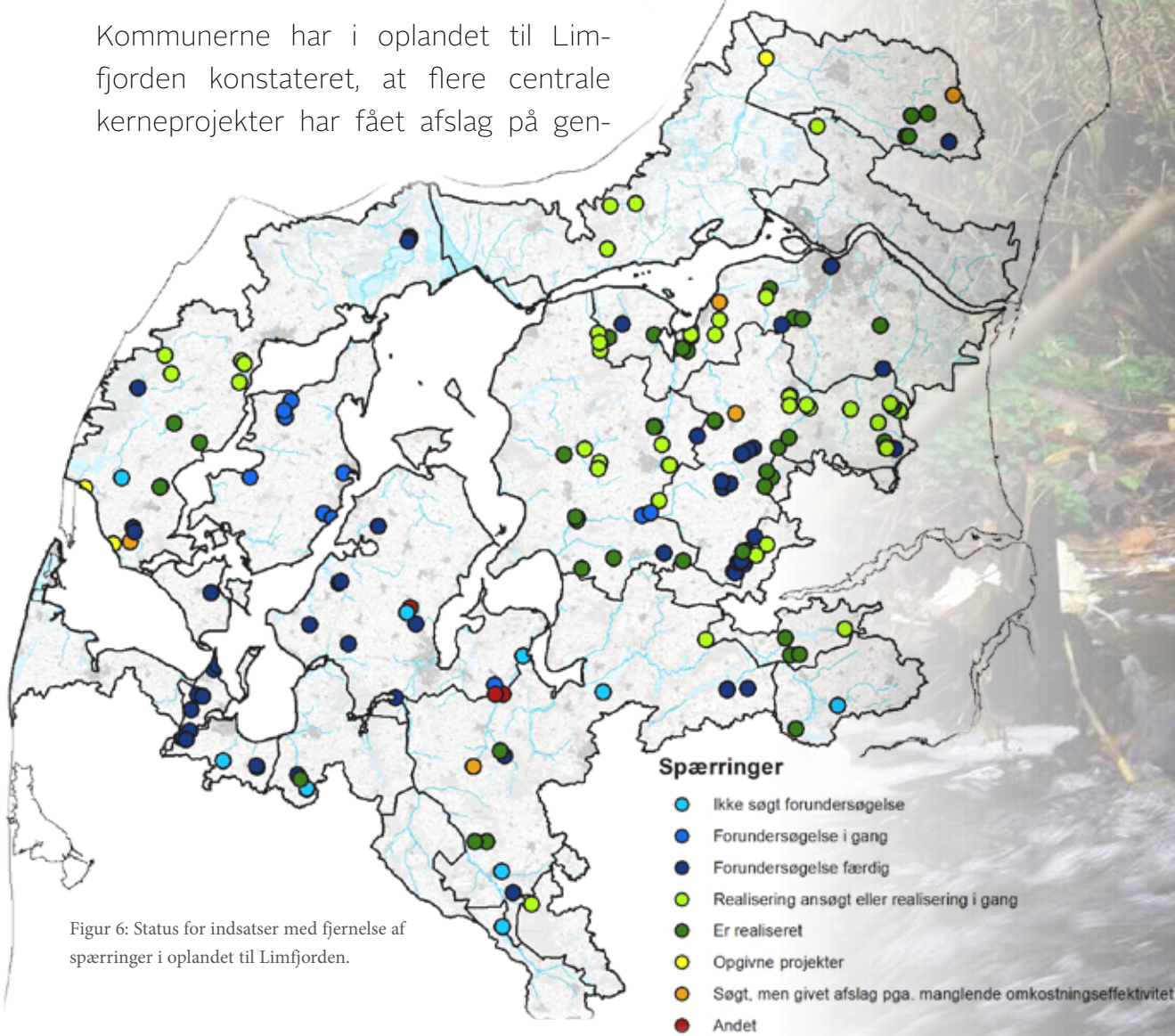

SPÆRRINGER

I Vandområdeplan 2015-2021 skal 218 spærringer i oplandet til Limfjorden fjernes. Ud af de 218 spærringer er 99 realiseret, ansøgt til realisering eller under realisering. Antallet af indsatser, der allerede er realiseret, er mere end fordoblet fra 2016 til 2017.

Kommunerne har i oplandet til Limfjorden konstateret, at flere centrale kerneprojekter har fået afslag på gen-

nemførelse på grund af manglende omkostningseffektivitet. I og med disse betydningsfulde projekter ikke kan realiseres med det nuværende regelsæt / støtteordninger, er der behov for en ny særskilt støtteordning, der kan finansiere disse i kommende vandplaner.

Figur 6: Status for indsatser med fjernelse af spærringer i oplandet til Limfjorden.

Status for spærringer	Antal 2016	Antal 2017
Ikke igangsat	18	13
Forundersøgelse i gang	14	11
Forundersøgelse færdig	70	64
Under realisering/ansøgt realiseret	66	52
Realiseret	22	47
Andet	5	8
Opgivet	3	3
I alt	198	198

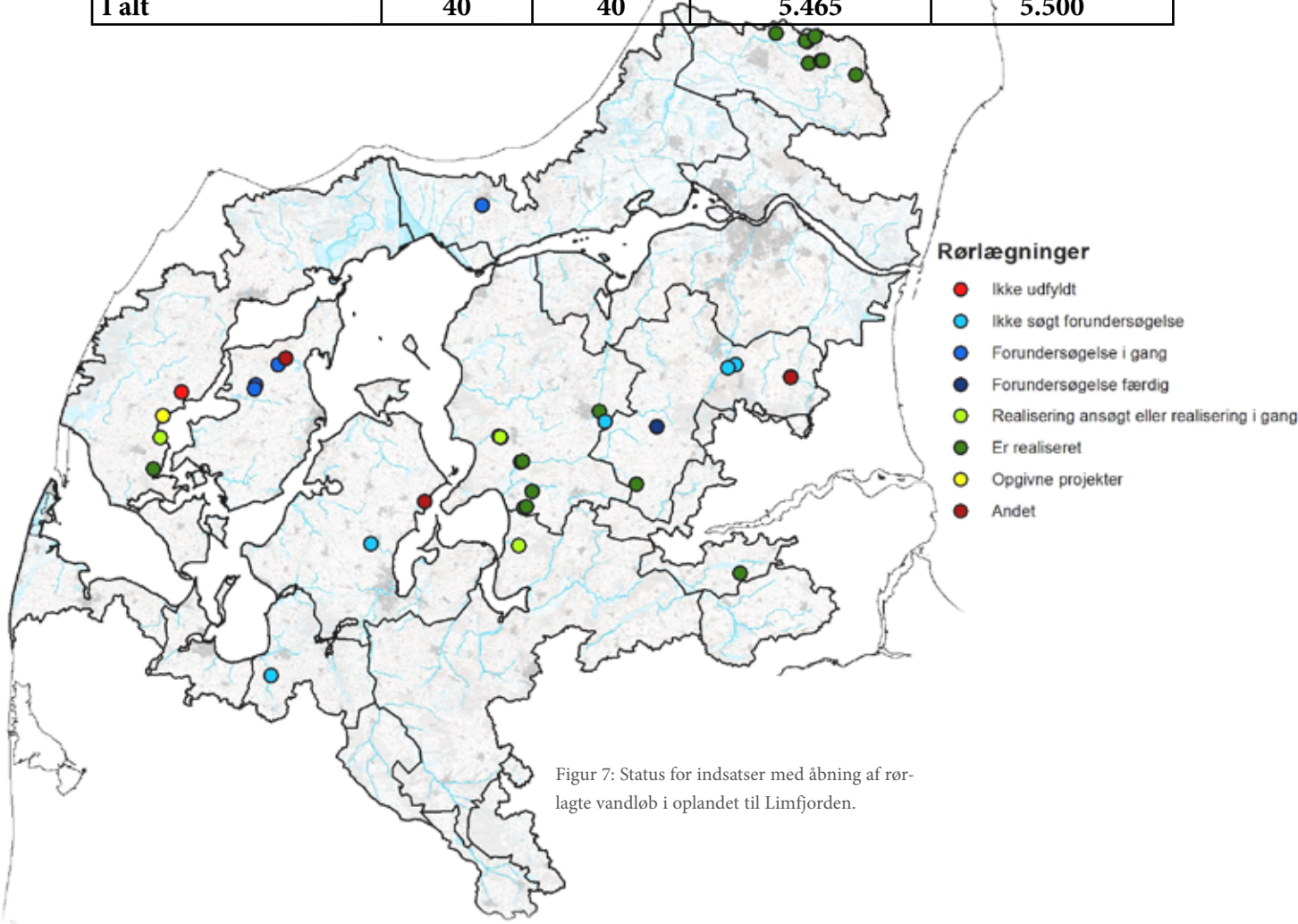
Foto: Spærringen ved den gamle jernbane ved Klokkeholm i Brønderslev Kommune blev fjernet i efteråret 2017.

RØRLÆGNINGER

40 stk. rørlagte vandløb er udpeget til genåbning. Det svarer til genåbning af en samlet strækning på 5,5 km. Af de 5,5 km rørlægning er over 3 km allerede gen-

nemført, hvilket svarer til mere end halvdelen af den samlede indsats vedrørende rørlægninger i vandområdeplanen.

Status for åbning af rørlagte vandløb	Antal 2016	Antal 2017	Længde af rørlægninger (m) 2016	Længde af rørlægninger (m) 2017
Ikke igangsat	5	5	696	583
Forundersøgelse i gang	2	4	690	1.042
Forundersøgelse færdig	2	1	143	33
Under realisering	23	5	2.921	475
Realiseret	4	19	719	3.035
Andet	4	6	296	203
Opgivne projekter	0	1	0	129
I alt	40	40	5.465	5.500

Figur 7: Status for indsatser med åbning af rørlagte vandløb i oplandet til Limfjorden.

Foto: I 2017 blev der lavet forundersøgelse på fjernelse af rørlægning ved udløbet af Skarum Å i Morsø Kommune.

VANDPLANSARBEJDET

– FOR BÅDE MENNESKER OG NATUR

Et af de mange projekter, som er realiseret i oplandet til Limfjorden i 2017, er restaureringen af Vidkær Å ved det nedlagte Vidkær Dambrug i Aalborg Kommune. Projektet har sikret fri passage for fisk og andre vandløbsdyr i Vidkær Å, og der er åbnet op til mere end 21 km målsat vandløb opstrøms den tidligere spærring. Desuden er der genetableret et slynget vandløb, der er mere end 2,6 km langt. Dette nye vandløb med et naturligt fald erstatter den tidligere randkanal, som førte vandet hen til en gammel mølleopstemning. I det nye vandløb er der lavet 13 gydebanks for havørreder og andre fisk.

De nye slyng er så vidt muligt lagt i de slyngninger, der er blevet sløjket i løbet

af de sidste 200 år. Placeringen af de nye slyng i de oprindelige slyng betyder, at der flere steder er fundet gammelt gydegrus. De kraftige slyng giver vandet kraft nok til lokalt at holde gruset rent, selvom faldet på denne del af den genslyngede strækning ikke er særligt stort.

I vandplansprojekterne er der ofte mange involverede f.eks. kommuner, entreprenører, rådgivere og lodsejere. Lodsejerne er de vigtigste parter. Det er nemlig lodsejerne, der skal lægge jord til projekterne, ligesom det er lodsejerne, der skal leve med de ændringer, som projekterne skaber. Limfjordsrådets Sekretariat har i forbindelse med både vådområde- og vandløbsprojekterne mødt mange glade og tilfredse lodsejere.

Arealet mellem det nedlagte dambrug og Kyøvej INDEN restaurering

Arealet mellem det nedlagte dambrug og Kyøvej EFTER restaurering

“Vi har gravet genslyngningen af Vidkær Å. Det har været en stor udfordring at grave pga. det meget våde efterår. Vi har derfor haft vores amfibiemaskine i gang for at komme igennem de mange bløde områder.

Projektet har taget ca. 3 måneder at grave, og enkelte steder har det været nødvendigt at grave op igen, fordi bunden skød op.

Vi har haft et rigtig godt samarbejde med lodsejerne på hele strækningen”

/Henrik Pedersen – medejer Jysk Entreprenør & Sloths Naturpleje

“Jeg er lodsejer ved Vidkær Å og jeg har jord på begge sider af åen. I de 23 år jeg har boet på ejendommen har jeg forsøgt, at få genslynget Vidkær Å. Jeg er meget begejstret for, at det nu endelig er lykkedes.

I øjeblikket er det helt sort jord, men i løbet af foråret bliver det grønt igen. Projektet skaber meget mere natur i området og der er chancer for, at der igen kommer fisk op og gyder, ligesom der var for mange år siden.”

/Ole Bak – lodsejer ved vandløbsprojektet ved Vidkær Å

FAKTA:

Opstemningshøjde: 1,9 m

Længde af genslyngning: 2,6 km

Antal lodsejere: 14

Anlægstid: 3 måneder

Anlægssum: 1,3 mio. kr.

Video (“Restaurering af Vidkær Å”):

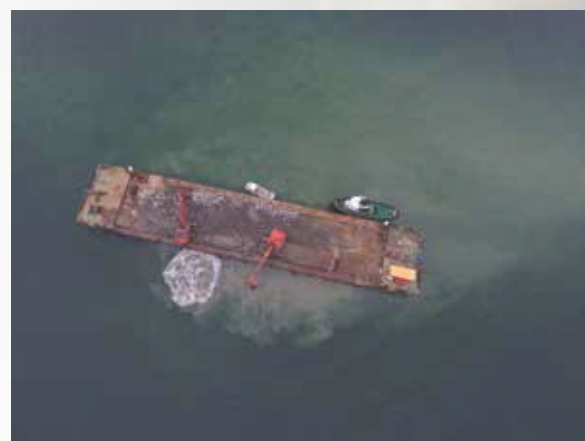
<https://youtu.be/tZqMEGZ35hA>

STENREV

Limfjordsrådet gennemfører sammen med Miljøministeriet et stenrevsprojekt i Løgstør Bredning. Projektet er en del af forberedelserne til tredje vandplanperiode. Projektperioden er fra 2016 til 2020. I 2017 blev nye stenrev anlagt nordvest fra Livø, og i de kommende tre år skal der gennemføres en lang række undersøgelser for at dokumentere kvælstofeffekten af de etablerede stenrev.

De nye stenrev i Løgstør Bredning forbedrer forholdene for planter og dyr. Allerede i revenes første år er der da også konstateret en begyndende indvandring af dyr og planter på revene. Koloniseringen af revene vil ligeledes blive fulgt tæt i de kommende år.

Der har fra landbrugets side været stor interesse i at bidrage til en stenindsamling i forbindelse med stenrevsprojektet.

Stenene til stenrevet bliver fragtet ud til en stor pram, hvorfra to gravemaskiner placerer stenene på bunden af fjorden.

Livet på bunden af Limfjorden er afhængig af variation. Her er en søstjerne på jagt efter føde på revet.

Plantevæksten på bunden er også afhængig af stenene. Hvis der ikke er sten, er det svært for planter at slå rod.

DET SKER DER OGSÅ!

Fjordhaver

Efter 3 spændende år med udvikling og etablering af 4 fjordhaveforeninger og tilhørende fjordhaver, er projektperioden med støtte fra Nordea Fonden nu slut, og fjordhaverne skal stå på egne ben. Sidste hånd er ved at blive lagt på en grundig evaluering på projektet. Evalueringen bygger på et spørgeskema udsendt til de ca. 200 medlemmer af fjordhaverne suppleret med interviews. Evalueringen samler op på erfaringer omkring en række emner, herunder motivationen for at være med i en fjordhave. Der bliver desuden lavet Håndbog for etablering og drift af en fjordhave, som vil blive tilgængelig for folk, som har lyst til at etablere en fjordhave et andet sted i Limfjorden - eller i resten af Danmark.

Havørred Limfjorden

Projekt Havørred Limfjorden fortsætter i årene fremover. Projektet arbejder for at skabe synergi mellem det omfattende miljøarbejde og udviklingen af lystfiskerturisme. Kommunerne i Limfjordslandet har indtil videre valgt at bevillige midler til projektet i årene 2018, 2019 og 2020.

Med midler fra bl.a. Landdistriktspuljen og flere Lokale Aktions Grupper (LAG/FLAG) gennemføres der i 2018 og 2019 et større erhvervsudviklingsprojekt som en del af Havørred Limfjorden. Målet er gøre Limfjordslandet til en attraktiv destination for turister med hang til lystfiskeri. Dette gøres i et tæt samarbejde med de lokale erhvervsdrivende og turistorganisationerne.

Knæk og bræk! Det er den danske lystfiskerhilsen, der betyder: Gid du fanger en fisk så stor, at linen knækker og stangen brækker! Men pas på – det er stærkt venedannende.

Naturgenopretning i Løgstør Bredning

Limfjordsrådet udarbejder sammen med en række eksperter et katalog over mulige restaureringsprojekter i den nordlige del af Løgstør Bredning. Kataloget udarbejdes med økonomisk bistand fra Aage V. Jensens fonde. Formålet er at vurdere natur- og miljøpotentialet ved eksempelvis at reetablere ålegræsbelter, stenrev eller holme og øer, som tidligere fandtes i de lavvandede nordlige områder af Løgstør Bredning.

